

Det fine med internett

TEKST

Reidar Ommundsen

PUBLISERT 1. mars 2004

En vitsetegning avbilder to hunder som sitter ved en PC. Den ene – med poten på tastaturet – sier til den andre: «Det fine med Internett er at ingen vet at du er en hund». Internett gir mulighet for kontakt med andre, samtidig som en har mulighet for å være anonym.

Såkalt «chatting» på Internett har fått mye oppmerksomhet i media. Det skrives om farlige nettvennskap, og om barn som i skjul møter fremmede de har fått kontakt med på nettet. Noen ganger går det galt og barn blir lokket til sex med lugubre eldre personer. Dette er en av de negative sidene ved Internett. Det er ikke uten grunn at Barneombudet på sin hjemmeside for barn advarer: «Vet du hvem du egentlig snakker med? Kanskje jenta eller gutten er ekte vare som er til å stole på, men risikoen for at det ikke er sant, er også til stede».

Hvorfor har «chatting» blitt så populært? Noe av forklaringen kan være at Internett gjør det mulig for mennesker å eksperimentere med og gi uttrykk for ulike versjoner av seg selv. Det åpnes opp for å utforske og bli bedre kjent med seg selv. Det kan også være at vi ønsker å vise oss frem til andre slik vi mener vi «virkelig» er, eller ønsker å være. Anonymiteten gjør dette mulig på en måte som oppleves som trygg. Internett gir kanskje den samme frihet til å åpne seg om personlige forhold – ikke ulikt to reisende som for en kort stund møtes for deretter å dra videre hver til sitt. Men media kan også fortelle om personer som etter hvert har møtt hverandre ansikt til ansikt og utviklet varig vennskap.

Psykologen Carl Rogers skilte mellom den siden av seg selv man viser til vanlig, og det selvet man innerst inne føler at man egentlig er, det sanne selvet, som man gjerne vil vise, men ikke våger. For Rogers var et sentralt mål for terapien å hjelpe klienten til å gi uttrykk for denne siden av seg selv på en mer frimodig måte.

Internett kan gi anledning til å uttrykke sider av en selv som en til vanlig holder skjult. Det å kunne åpne seg og oppleve å få bekreftelse og støtte på det man forteller, kan også bidra til at man liker den andre bedre og vekke et ønske om mer kontakt.

Men hvor godt underbygget er slike spekulasjoner om at Internett gjør det lettere å komme frem med sitt sanne selv enn i et møte ansikt til ansikt? Og er det slik at en letter føler seg bekreftet av den andre når samhandlingen skjer over Internett? Og at en vil like den andre bedre?

En forskningsgruppe ved New York universitetet under ledelse av psykologen John Bargh har gjennomført flere eksperimenter for å belyse disse spørsmålene. Her skal vi omtale to av dem.

Det første eksperimentet tok sikte på å finne ut om en persons sanne selv vil være mer tilgjengelig eller fremme i bevisstheten når hun eller han samhandler med en annen på nettet, sammenlignet med å møte en person ansikt til ansikt.

I alt 46 personer, 18 menn og 28 kvinner, ankom laboratoriet enkeltvis.

Forsøkspersonen ble bedt om å skrive ned en del personlige egenskaper som han eller hun vanligvis ga uttrykk for i daglig omgang med andre. Forskerne mente disse ordene betegnet det *sosialt* selv. Dessuten ble forsøkspersonene bedt om å skrive ned noen personlige egenskaper som de har, og som de gjerne ville, men ikke var i stand til å uttrykke i daglig omgang med andre. Det siste sett av ord antok forskerne best beskrev personens *sanne selv*.

Halvparten av forsøkspersonene ble deretter enten satt til å samtale, ansikt til ansikt med en annen forsøksperson. De øvrige fikk i oppdrag å «chatte» med en annen deltaker over Internett. I alt var det 23 par fordelt på to eksperimentbetingelser.

Etter dette ble hver deltaker ført til hvert sitt rom med en PC. Forsøksleder hadde allerede lagt inn de ordene personen hadde brukt for å beskrive sitt sosiale og sitt sanne selv. Disse ordene var dessuten blandet tilfeldig sammen med en rekke andre selvbeskrivende ord for å tildekke hensikten med undersøkelsen.

For å undersøke grad av mental tilgjengelighet av selvbeskrivende ord, benyttet Bargh og medarbeidere seg av en velkjent metode som innebar å måle responstid på slike ord, når de blir presentert etter hverandre på en PC-skjerm. Teorien bak denne fremgangsmåten er, enkelt forklart, at jo raskere en forsøksperson reagerer på et ord med å trykke på en tast for eksempel merket «meg», jo mer antas ordet å være mentalt aktivert og fremme i personens selvoppfatning. Jo mer personen derimot nøler, jo mindre antas ordet å være fremme i selvoppfatningen.

Analysen av deltakernes responstid indikerte at ordene som hver deltaker hadde oppgitt for å beskrive sitt sosiale selv, i snitt var mer tilgjengelig i bevisstheten når de hadde samhandlet med en annen person ansikt til ansikt. Derimot fant man at når forsøkspersonene hadde samhandlet med en annen over Internett, var ordene som beskrev det sanne selv relativt mer fremme i bevisstheten. Eksperimentet synes altså å vise at det er noe ved selve internettsituasjonen som inviterer personer til å få aktivert i bevisstheten sider av seg selv som de oppfatter som mer sanne eller virkelige.

Forskerne stoppet ikke med dette, men spurte videre om det også er slik at man, sammenlignet med møter med en ny person ansikt til ansikt, lettere vil kunne gi uttrykk for sitt sanne selv over Internett og få bekreftelse fra sin samhandlingspartner. Spørsmålet er om dette også kan føre til at man liker den andre bedre.

Denne gang deltok 20 kvinnelige og 20 mannlige studenter i et nytt eksperiment, men nå uten å måle responstid. Fremgangsmåten lignet for øvrig på den første

undersøkelsen, men før møtet med en partner hadde hver deltaker – i tillegg til ord for sosialt selv og sant selv – oppgitt fem egenskaper de ønsket hos en *fremtidig kjæreste* og fem egenskaper hos en *ideell bestevenn*. Deretter samhandlet de i 40 minutter med en partner av motsatt kjønn, enten ansikt til ansikt eller over Internett.

Siste trinn i undersøkelsen var at deltakerne fylte ut et spørreskjema. I analysen av disse kunne svarene fra hver deltaker sammenholdes med svarene til den enkeltes partner. Man fant at for dem som hadde «chattet» på Internett var det bedre samsvar mellom personens egen beskrivelse av sitt sanne selv og partnerens beskrivelse av personen. Dette indikerer at personen i større grad hadde lyktes med å gi uttrykk for, og i en viss forstand, fått bekreftet sitt sanne jeg, sammenlignet med der hvor deltakerne hadde samhandlet ansikt til ansikt.

Samhandling på Internett førte også til et større samsvar mellom personens beskrivelse av fremtidig kjæreste og ideell venn og den beskrivelsen vedkommende ga av sin chattepartner. Jo bedre samsvar det var, jo bedre likte man denne partneren. Øyensynlig innebærer internettsituasjonen at det er enklere å projisere ønskede egenskaper over på partner. Forskerne spekulerer på om det å tro at partneren har slike positive egenskaper i neste omgang kan føre til en selvoppfyllende profeti: Man forholder seg mer positivt til en internettpartner, noen som igjen fører til positiv respons fra denne, og så videre.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 41, nummer 3, 2004, side

TEKST

Reidar Ommundsen